

УДК 316.77:378.016:1/14

DOI <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2024.15.312199>

ORCID 0000-0002-2346-9122

ORCID 0000-0003-0500-3000

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА КОМУНІКАЦІЙ» МАЙБУТНІМИ ФІЛОСОФАМИ

Людмила Усанова,

кандидатка філософських наук, доцентка, доцентка кафедри філософії;
Полтавський національний університет імені В. Г. Короленка;

Олексій Штепа,

кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії;
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У статті наголошено, що комунікація – це один із найважливіших засобів, яким потрібен людини для перетворення навколишнього середовища та взаємодії в ньому; визначення цього явища в науковій літературі є не однозначним, але оскільки одним із аспектів професійної діяльності майбутніх філософів буде викладацька діяльність, то в ході вивчення курсу «Теорія і практика комунікацій» необхідне знання особливостей саме педагогічної комунікації, її важливості для організації освітнього процесу.

Дисципліну «Теорія і практика комунікацій» в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка викладають для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 033 Філософія; предметом цієї дисципліни обрано загальнотеоретичні та практичні засади теорії комунікації, основні поняття, методи аналізу та інструментарій комунікаційних процесів, особливості практичного застосування масових комунікаційних технологій у соціально-політичній сфері суспільства та інформаційних відносинах.

Навички наукової комунікації, зокрема у формуванні наукової компетентності майбутніх філософів, визначено як здатність до презентації думок та наукових ідей вербальними засобами спілкування та письмово. Враховуючи сучасні процеси розвитку інтернет-технологій та віртуальної реальності, увагу здобувачів освіти привертають до важливості соціальних мереж для спілкування, поширення різного контенту побутового, політичного, приватного та інших аспектів. В ході вивчення курсу до магістрантів спеціальності «Філософія» необхідно донести важливість розвитку альтернативної та додаткової комунікації, зокрема, те, що соціальна взаємодія неможлива без спілкування як соціальної активності, відповідно практичний аспект використання таких засобів комунікації є надзвичайно актуальним. Майбутні філософи мають засвоїти ключові категорії навчального курсу «Теорія і практика комунікацій» (поняття про комунікативні вміння, комунікативні навички особистості, комунікативні бар'єри, культуру мовлення тощо). Проведено висновок, що професійна комунікація філософа – важливий складник його професійно-особистісного розвитку та один із способів становлення професійної ідентичності магістра філософії, що забезпечується низкою можливостей, які сьогодні створені у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка.

Ключові слова: *майбутні філософи, теорія комунікації, практика комунікації, наукова комунікація, ігрова комунікація, повсякденна комунікація, додаткова комунікація, здобувачі освіти магістерського рівня, освітньо-професійна програма.*

Постановка проблеми. Останні події в нашій державі яскраво продемонстрували проблеми в галузі соціальної комунікації, коли в процесі спілкування між людьми відбувається передання знань, досвіду, формують різні вміння та навички, погоджуються і координуються спільні дії тощо. Спілкування є професійно значущою, суттєвою складовою комунікативної готовності до здійснення як педагогічної, так і професійної діяльності, необхідною умовою діяльності людини, від нього залежить психологічний клімат в організації, її виробнича мобільність, конкурентні позиції на ринку, взаєморозуміння між людьми. Правильно організоване спілкування забезпечує ефективний обмін інформацією, дає змогу глибше пізнати співрозмовника, спрогнозувати особливості подальшої ділової взаємодії з партнером.

Особливої актуальності в наш час набуває засвоєння теорії та практики комунікативної діяльності майбутніми філософами. Серед головних завдань впровадження курсу «Теорія і практика комунікацій» є ознайомлення студентів та магістрантів спеціальності «Філософія» з роботою основних наукових шкіл, що вивчають феномени та прояви комунікації, вивчити основні її закономірності, розглянути практичні аспекти комунікативної діяльності.

Аналіз джерел і публікацій. Значення комунікації як однієї з провідних умов професійної діяльності підкреслювали зарубіжні й вітчизняні вчені. Послідовний розвиток теорій міжособистісних, культурних, соціальних, політичних, масових комунікацій ми знаходимо в працях М. Маклюєна, С. Шеннона, Ю. Хабермаса. На окрему увагу заслуговують роботи вчених, які дозволили обґрунтувати появу комунікативістики, вивчення та аналіз соціальної складової здійснено у роботах вітчизняних науковців. Досліджувалися, зокрема, культура педагогічного спілкування й комунікативна майстерність учителя та викладача (Л. Виготський, І. Зязюн, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.); зміст і структура педагогічного спілкування (Г. Андрєєва, Б. Ломов, С. Максименко, П. М'ясоїд, Б. Паригін, П. Петровська, В. Семиченко та ін.); психологічні механізми педагогічного спілкування (О. Головаха, Е. Коваленко, Н. Паніна та ін.); комунікативні вміння вчителя та їх структурні компоненти (В. Абрамян, О. Бодальова, Н. Бутенко, А. Годлевська, В. Кан-Калик, А. Капська, О. Леонтєв, Л. Савенкова, Т. Фатихова та ін.), технології розвитку комунікативної компетентності вчителя (М. Забродський, М. Коць, О. Мерзлякова та ін.).

Мета статті полягає у здійсненні комплексного аналізу значущих аспектів вивчення дисципліни «Теорія і практика комунікацій» майбутніми філософами.

Виклад основного матеріалу. Дисципліна «Теорія і практика комунікацій» в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка викладається для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 033 Філософія. Предмет дисципліни – загальнотеоретичні та практичні засади теорій комунікації, основні поняття, методи аналізу та інструментарій комунікаційних процесів, особливості практичного застосування масово комунікаційних технологій у соціально-політичній сфері суспільства та інформаційних відносинах.

Вивчення дисципліни тісно пов'язане зі знаннями інших гуманітарних дисциплін, особливо з вивченням культурології, політології, соціології, історії України, економічної теорії, філософії тощо.

До завдань вивчення дисципліни можна віднести такі: сформулювати у здобувачів освіти знання щодо історії виникнення та розвитку теорії комунікації; застосовувати наукові підходи у вивченні комунікативних явищ, вміти простежувати дію основних теоретичних принципів у практиці спілкування та комунікації; сформулювати навички практичного застосування методів, інструментів, типів, каналів та засобів комунікації; надати необхідну теоретичну та практичну базу задля встановлення і підтримки комунікативних зв'язків усіх рівнів.

У результаті вивчення курсу магістранти мають знати: основні поняття теорії комунікації; особливості комунікаційних процесів всіх рівнів; характеристики моделей комунікації та комунікативних технологій.

Крім того, у результаті вивчення курсу здобувачі освіти мають уміти визначати бар'єри комунікації, застосовувати свої знання та навички з метою їх усунення чи попередження та налагодження ефективної комунікації; аналізувати комунікативні кампанії; визначати пріоритетні напрями розвитку інформаційно-комунікативної сфери.

У результаті вивчення курсу здобувач має оволодіти: навичками практичного застосування методів, інструментів, типів, каналів та засобів комунікації, вміннями використовувати необхідну теоретичну та практичну базу задля встановлення і підтримки комунікативних зв'язків усіх рівнів.

Освітньо-професійна програма зі спеціальності «Філософія» визначає перелік загальних та спеціальних компетентностей, а також прогнозованих результатів навчання, яких повинні досягти здобувачі освіти в результаті вивчення даної дисципліни. Зокрема, до таких загальних компетентностей належать:

ЗК-2. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК-5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

Перераховані і фахові компетенції:

ФК-3. Здатність формулювати та аргументувати актуальні філософські ідеї, доказово й обґрунтовано викладати результати дослідження.

ФК-4. Здатність обирати і застосовувати найбільш ефективну методологічну стратегію дослідження.

Також майбутні філософи мають досягти таких прогнозованих результатів навчання:

ПРН-1. Здійснювати інтелектуальний пошук, виявляти і критично осмислювати актуальні проблеми сучасної філософської думки, розробляти їх в рамках власного філософського дослідження.

ПРН-3. Вміти реконструювати історичний поступ світової філософії, еволюцію філософських ідей і проблем.

ПРН-8. Розуміти зв'язки філософії з іншими напрямками філософського дискурсу та іншими інтелектуальними й гуманітарними практиками.

ПРН-9. Ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності.

ПРН-10. Брати участь у наукових дискусіях з філософії та міждисциплінарних проблем обговорення філософських питань з експертами з інших галузей знань.

ПРН-13. Розробляти і реалізовувати наукові та/або прикладні проекти у сфері філософії та з дотичних міждисциплінарних проблем.

ПРН-16. Ефективно здійснювати аналітичне обґрунтування та інформаційно-організаційний супровід професійної діяльності (ОП «Філософія», 2024).

У ході вивчення курсу, увагу магістрантів звертають на різні аспекти комунікацій. Насамперед наголошується на тому, що комунікація – це один із найважливіших засобів, яким потрібен людині для перетворення навколишнього середовища та взаємодії в ньому. Через комунікацію люди мають можливість висловлювати, поширювати та оцінювати й розуміти поняття своїм розумом; найважливішими з-поміж інших навичок можна визначити здатність комунікувати на вербальному та невербальному рівнях, активно слухати та розуміти інших.

Проте, визначення явища комунікації в науковій літературі не є однозначним. Нині категорію «комунікація» розглядають у різних аспектах. Так, комунікацію як спілкування ретельно вивчено в роботах Л. Левенталя, який стверджував, що комунікація передбачає спілкування, трансляцію внутрішнього «Я». Дж. Спенсер охарактеризував її як соціальну взаємодію через спілкування, обмін інформацією про події, що мають культурне значення для учасників комунікації. У своїх працях К. Ясперс також вважав за доцільне визначити комунікацію як спілкування, зв'язок між людьми, що має соціально-психологічний

характер. Японський учений Е. Масуда у своїх розвідках визначив це поняття як економічну категорію та суспільне благо, яке впливає на розвиток усіх сфер суспільного життя. Німецький дослідник Р. Мінц досліджував комунікацію з позиції цінностей та переконував, що це найважливіший елемент соціальної еволюції. Відомий учений С. Лещев наголошував на розумінні комунікації як символу сучасної епохи, як магістралі сполучення й процесу спілкування (Пісна, 2020).

У психологічному словнику пропонується визначення категорії «комунікація» як фундаментальної риси людської культури, яка полягає в інтенсивній взаємодії людей на основі обміну різного роду інформацією; при цьому комунікація в тій чи тій формі супроводжує кожний акт життєдіяльності суспільної людини. Вона реалізується на основі певних знакових систем (насамперед природної мови – основи знакового багатства культури), вироблених тією чи тією людською спільністю і зафіксованих в індивідуальній чи колективній пам'яті (Дика, 2022).

Термін «комунікація» пропонується розуміти як обмін інформацією між людьми за допомогою знаків і символів. Увага здобувачів освіти також привертається до того, що говорячи про комунікацію та враховуючи багатогранність визначення, необхідно передусім визначити зміст, що вкладений у це поняття. Комунікація в широкому розумінні цього слова тлумачиться як значимий аспект світоглядної взаємодії. У межах спільної діяльності люди обмінюються різними уявленнями, ідеями, інтересами, настроями, почуттями, установками. Усе це можна розглядати як інформацію, і тоді сам процес комунікації може бути поданий як процес обміну інформацією. Аналізуючи поняття «комунікація» для майбутніх філософів наголошується, що під час процесу комунікації відбувається обмін інформацією (Пісна, 2020, с. 218).

Оскільки одним із аспектів професійної діяльності майбутніх філософів буде викладацька діяльність, то в ході вивчення курсу «Теорія і практика комунікацій» наголошуємо на особливостях саме педагогічної комунікації, її важливості для організації освітнього процесу. Так, продуктивний рівень комунікативної компетентності викладачів пов'язаний із такими особистісними характеристиками, як відповідальність, великодушність, співробітництво, владність, лідерство. Такі педагоги характеризуються досить вираженою потребою відповідати соціальним нормам, схильністю ідеалізувати гармонійність міжособистісних взаємин, певною екзальтованістю у прояві своїх переконань і почуттів, емоційним «включенням» у події, що відбуваються «тут і тепер». Вони легко адаптуються до різноманітних соціальних ролей, комунікативні, доброзичливі, готові до самопожертви, гнучкі в міжособових стосунках, артистичні, схильні до проявів милосердя й добродійності. Їм притаманне прагнення справити позитивне враження на співрозмовників, бажання подобатися їм, відповідати їхнім очікуванням. Вони досить чутливі до емоційного стану академічної групи, залежні від нього (Паршук, Круглова, 2015, с. 321).

Інший важливий аспект діяльності майбутніх філософів – наукова робота, а отже, і наукова комунікація. Як зауважує О. Беліков, наукова комунікація являє собою обмін науковою інформацією (ідеями, знаннями, повідомленнями) між ученими і спеціалістами. Сучасні автори теорії комунікації К. Шеннон та У. Вівер вважають, що комунікація це всі дії, коли один розум впливає на інший. З позиції філософії наукову комунікацію можна тлумачити як соціальний процес, який відображає суспільну структуру й виконує в ній об'єднуювальну функцію; вона становить функційну підсистему в рамках системи руху наукової інформації для отримання нового знання, співавторства, передавання одержаної інформації іншим спеціалістам, популяризації, практичного використання знань.

Наукову комунікацію з точки зору соціологічного підходу тлумачать як пізнавальні та соціальні відносини, що відбуваються всередині наукового співтовариства для створення та використання наукового знання, обміну науковою інформацією, надання колективної оцінки науковій праці. Варто дослухатися до думки Г. Шемасвої, що «наукова комунікація – це основний інструмент стратегії та практичної реалізації

наукових розроблень; це складна багаторівнева система: комунікація як передача наукової інформації шляхом публікацій; комунікація як вплив наукових шкіл і об'єднань на розвиток суспільства; комунікація як професійна взаємодія науковців; комунікація як засіб обміну інформацією; використання законодавчої бази як основи розвитку наукових комунікацій. Комунікативні процеси сприяють підвищенню рівня наукових досліджень, ефективності впровадження результатів науково-дослідних робіт у практику»; О. Мирська наголошує, що «під системою наукових комунікацій слід розуміти сукупність усіх публікацій, можливостей, випадків, інституціональних угод, домовленостей та звичаїв, які прямо чи опосередковано впливають на передачу наукових повідомлень між ученими» (Беліков, 2020, с. 37).

У «Філософському енциклопедичному словнику» наукова комунікація розглядається як функційна підсистема в рамках системи руху наукової інформації; така комунікація може проявлятися в низці форм: спілкування членів одного колективу або в рамках «невидимого коледжу», співавторство, передача інформації фахівцям з інших дисциплін, популяризація, трансляція знань в інженерно-прикладну сферу для практичного використання. У «Новій філософській енциклопедії» замість поняття наукова комунікація використовується категорія «комунікація в науці», яка визначається як сукупність видів професійного спілкування в науковому співтоваристві, один з головних механізмів взаємодії дослідників і експертизи отриманих знань. При такому підході всю увагу зацентровано на відносинах усередині наукового співтовариства, а взаємодія наукового співтовариства із зовнішніми агентами ігнорується (Беліков, 2020, с. 38).

Виходячи із цього, можна зробити висновок, що навички наукової комунікації, зокрема для формування наукової компетентності майбутніх філософів, можна визначити як здатність до презентації та обговорення думок і наукових ідей вербальними засобами спілкування та письмово.

Зазвичай навички наукової комунікації визначають за такими показниками: уміти обґрунтовувати мету проблеми дослідження, описувати етапи вирішення наукової проблеми, розуміти дані досліджень (цифрові та візуальні), робити висновки з наукового дослідження, презентувати результати дослідження, логічно обґрунтовувати їх.

Враховуючи сучасні процеси розвитку інтернет-технологій та віртуальної реальності, увагу здобувачів освіти привертають до важливості соціальних мереж для спілкування, поширення різного контенту побутового, політичного, приватного та інших аспектів. Але на сьогодні у Facebook створено багато спеціальних груп, у яких спілкуються науковці, поширюють різноманітну наукову інформацію. Водночас поняття наукової комунікації у формуванні дослідницької компетентності майбутнього філософа має не абияке значення, оскільки філософ, як і будь-який інших фахівець будь-якої іншої галузі, в першу чергу, має послуговуватися науковою термінологією на високому рівні та активно використовувати у своїй комунікації відповідні наукові терміни. Крім того, наукова комунікація є основним базисним компонентом для наукового дискутування та проведення й презентації наукових досліджень (Павлюк, Когут, 2019, с. 60).

У ході вивчення дисципліни до магістрантів спеціальності «Філософія» необхідно донести важливість розвитку альтернативної та додаткової комунікації, зокрема, те, що соціальна взаємодія неможлива без спілкування як соціальної активності, відповідно, практичний аспект використання таких засобів комунікації є надзвичайно актуальним. До вибору системи альтернативної та додаткової комунікації необхідно застосовувати такі складові: система має підвищити рівень життя, дозволити будь-якій категорії людей (діти, підлітки, дорослі) самостійно ним керувати, відповідно, вибір системи має здійснюватися індивідуально, а введення нової комунікації скеровуватися з іншими видами послуг: освіта, навчання, супровід (Цимбал-Слатвінська, Бабій, 2022, с. 49).

Альтернативна та додаткова комунікації повинні враховувати всі можливості та обмеження, пов'язані із загальним станом людини, давати змогу покроково набувати комунікативних навичок, поліпшують процес соціалізації, значно підвищують рівень

життя. Основним завданням адаптації альтернативної та додаткової комунікації є розвиток комунікативних здібностей за допомогою формування системи відбору символів та жестів, враховуючи наявність або відсутність комунікативних навичок (Цимбал-Слатвінська, Бабій, 2022, с. 50).

Насамкінець майбутні філософи мають засвоїти ключові категорії навчального курсу «Теорія і практика комунікацій». Серед іншого, це мають бути такі поняття:

– *комунікативні вміння* – це готовність до професійної комунікативної діяльності. До комунікативних умінь відносяться: мовленнєве або вербальне спілкування, невербальне спілкування, орієнтування в ситуації, соціальна перцепція, створення творчого самопочуття, володіння професійною педагогічною увагою;

– *комунікативні навички особистості* – це комплекс індивідуально психологічних особливостей, що забезпечують здатність індивіда до активного й ефективного (оптимального) спілкування, транслювання та адекватного сприймання інформації, організації взаємодії з іншими людьми, правильного розуміння як себе та своєї поведінки, так і партнерів та їх поведінки, що є необхідними умовами ефективною взаємодії між людьми й успішної життєдіяльності людини; передумовою творення комунікативних навичок є спільна діяльність, яка своєю чергою не може відбуватися без координації дій, узгодження завдань, обміну думками, інтелектуальної та емоційної чуттєвої взаємодії індивідів; у процесі комунікації можуть виникнути й складнощі під час спілкування, що належать до тимчасових або тривалих явищ, які перешкоджають реалізації мети комунікативного процесу, створюють перепони для ефективною міжособистісної взаємодії, послаблюють чи переривають її;

– *комунікативні бар'єри* – психологічні перешкоди, що виникають на шляху сприйняття інформації. Специфіка людської комунікації полягає в наявності бар'єрів, що заважають проникненню інформації;

– *культура мовлення* – широке обсягове поняття, однак передусім це грамотність побудови фраз, простота і зрозумілість викладу, виразність, якої досягають умінням добирати потрібні слова й синтаксичні конструкції, активним використанням основних компонентів виразності усного мовлення, тону, динаміки звучання голосу, темпу, пауз, наголосів, інтонації, дикції, правильна вимова слів, правильне використання спеціальною термінології, лаконічність (Воят, 2021).

Викладений матеріал дозволяє зробити **висновки** про те, що опанування дисципліни «Теорія і практика комунікацій» допоможе здобувачам вищої освіти за спеціальністю «Філософія» засвоїти теоретичні засади дослідження науковою комунікації; форми і види науково-гуманітарної комунікативної практики; поняття електронної комунікації; функціонально-стильові особливості науковою комунікації; концептуально-термінологічну систему аргументології; метод комплексної реконструкції аргументаційних моделей; особливості мовної репрезентації аргументів; чинники підвищення ефективності аргументації в дискурсі методологічного знання; бути здатними використовувати тактику оптимального та емоційного зближення з адресатом у науковій комунікації; діалогічні форми науковою комунікації (наукова бесіда, наукова дискусія, наукова полеміка); монологічні форми представлення наукового знання (наукове повідомлення, наукова доповідь, виступ захисту магістерської роботи тощо); механізм зворотного зв'язку в усній та письмовій комунікації тощо. Набуті знання, вміння, навички, професійна компетентність сприятимуть розвитку мовної особистості майбутнього філософа не лише впродовж періоду здобуття вищої освіти, а й у подальшій професійній діяльності під час самоосвіти, саморозвитку і самовдосконалення. Виходячи з цього можна стверджувати, що професійна комунікація філософа – важливий складник його професійно-особистісного розвитку та один із способів становлення професійної ідентичності філософа, що забезпечується низкою можливостей, які сьогодні створені у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка.

ЛІТЕРАТУРА

- Безчотнікова, А. (2018). *Відеоігри в системі соціальних комунікацій*. (Автореф. дис. канд. наук). Дніпро.
- Беліков, О. (2020). Наукова комунікація як складник педагогічної науки. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Педагогічні науки*, 1, 36-41.
- Воят, І. (2021). Особливості професійної комунікації в діяльності педагогічних працівників галузевої освіти Національної поліції України. *Юридична психологія*, 1 (28), 26-33.
- Дика, Н. (2022). Професійно-педагогічна комунікація керівника сучасної школи. *Інноваційна педагогіка*, 46, 36-39.
- Козак, А. (2017). Ігрові технології як засіб готовності студентів до міжкультурної комунікації. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, 51, 112, 35-37.
- Кулішов, В., Чертов, В. (2023). Професійна комунікація педагогів професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дистанційного навчання. *Імідж сучасного педагога*, 4, 56-61.
- Лобанова, І. М. (2022). «Наукова комунікація» у формуванні мовної особистості майбутнього вчителя початкових класів НУШ. *Науковий вісник Ужгородського університету. Педагогіка. Соціальна робота*, 1 (50), 174-177.
- Освітньо-професійна програма «Філософія» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти*. Взято з <https://drive.google.com/file/d/1LTdzhs5703t6pYwfDUUCNdjHvXeue3vr/view> (дата звернення: 8.07.2024 р).
- Павлюк, Р., Когут, І. (2019). Засоби наукової комунікації у формуванні дослідницької компетентності майбутнього психолога. *Педагогічний процес: теорія і практика. Педагогіка*, 3/4 (66/67), 59-66.
- Паршук, С., Круглова, Н. (2015). Педагогічна комунікація як складова професійної ідентичності майбутніх учителів початкових класів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 5 (49), 318-325.
- Пісна, Т. (2020). Комунікація як феномен педагогічної взаємодії. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 12, 216-226.
- Цимбал-Слатвінська, С., Бабій, І. (2022). Формування соціальної взаємодії засобами додаткової та альтернативної комунікації. *Інноваційна педагогіка*, 43, 2, 48-51.

REFERENCES

- Bezchotnikova, A. (2018). *Videoihry v systemi sotsialnykh komunikatsii [Video games in the system of social communications]*. (Extended abstract of PhD diss.). Dnipro [in Ukrainian].
- Bielikov, O. (2020). Naukova komunikatsiia yak skladnyk pedahohichnoi nauky [Scientific communication as a component of pedagogical science]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Pedahohichni nauky [Bulletin of the Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytskyi. Pedagogical sciences]*, 1, 36-41 [in Ukrainian].
- Dyka, N. (2022). Profesiino-pedahohichna komunikatsiia kerivnyka suchasnoi shkoly [Professional and pedagogical communication of the head of a modern school]. *Innovatsiina pedahohika [Innovative pedagogy]*, 46, 36-39 [in Ukrainian].
- Kozak, A. (2017). Ihrovi tekhnolohii yak zachib hotovnosti studentiv do mizhkulturnoi komunikatsii [Game technologies as a means of students' readiness for intercultural communication]. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, 51, 112, 35-37 [in Ukrainian].
- Kulishov, V., & Chertov, V. (2023). Profesiina komunikatsiia pedahohiv profesiinnoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity v umovakh dystantsiinoho navchannia [Professional communication of teachers of professional (vocational and technical) education in the conditions of distance learning]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 4, 56-61 [in Ukrainian].
- Lobanova, I. M. (2022). «Naukova komunikatsiia» u formuvanni movnoi osobystosti maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv NUSH [«Scientific communication» in the

- formation of the linguistic personality of the future teacher of elementary grades of the National Academy of Sciences]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Pedagogika. Sotsialna robota [Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Pedagogy. Social work]*, 1 (50), 174-177 [in Ukrainian].
- Osvitno-profesiina prohrama «Filosofii» pidhotovky fakhivtsiv druhooho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity [Educational and professional program «Philosophy» of training specialists of the second (master's) level of higher education]*. Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/1LTdzhs5703t6pYwfDUUCNdjHVXeu3vp/view> [in Ukrainian].
- Pavliuk, R., & Kohut, I. (2019). Zasoby naukovoï komunikatsii u formuvanni doslidnytskoi kompetentnosti maibutnoho psykholoha [Means of scientific communication in the formation of research competence of the future psychologist]. *Pedahohichnyi protses: teoriia i praktyka. Pedagogika [Pedagogical process: theory and practice. Pedagogy]*, 3/4 (66/67), 59-66 [in Ukrainian].
- Parshuk, S., & Kruhlova, N. (2015). Pedahohichna komunikatsiia yak skladova profesiinoï identychnosti maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Pedagogical communication as a component of the professional identity of future primary school teachers]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii [Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies]*, 5 (49), 318-325 [in Ukrainian].
- Pisna, T. (2020). Komunikatsiia yak fenomen pedahohichnoi vzaiemodii [Communication as a phenomenon of pedagogical interaction]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty [Teacher professionalism: theoretical and methodical aspects]*, 12, 216-226 [in Ukrainian].
- Tsymbal-Slatvinska, S., & Babii, I. (2022). Formuvannia sotsialnoi vzaiemodii zasobamy dodatkovoi ta alternatyvnoi komunikatsii [Formation of social interaction by means of additional and alternative communication]. *Innovatsiina pedagogika [Innovative pedagogy]*, 43, 2, 48-51 [in Ukrainian].
- Voiat, I. (2021). Osoblyvosti profesiinoï komunikatsii v diialnosti pedahohichnykh pratsivnykiv haluzevoi osvity Natsionalnoi politsii Ukrainy [Peculiarities of professional communication in the activity of pedagogical workers of branch education of the National Police of Ukraine]. *Yurydychna psykholohiia [Legal psychology]*, 1 (28), 26-33 [in Ukrainian].

SOME ASPECTS OF STUDYING THE DISCIPLINE «THEORY AND PRACTICE OF COMMUNICATION» BY FUTURE PHILOSOPHERS

Liudmyla Usanova,

PhD in Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Philosophy;
Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University;

Oleksii Shtepa,

PhD in Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Philosophy;
Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

The article emphasizes that communication is one of the most important means that a person needs to transform the environment and interact in it; the definition of this phenomenon in the scientific literature is not unambiguous, but since one of the aspects of the professional activity of future philosophers will be teaching, in the course of studying the course «Theory and Practice of Communication» it is necessary to know the peculiarities of pedagogical communication and its importance for the organization of the educational process.

The discipline «Theory and Practice of Communications» at Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University is taught to students of the second (master's) level of higher education, specialty 033 Philosophy; the subject of this discipline is the general theoretical and

practical foundations of communication theory, basic concepts, methods of analysis and tools of communication processes, features of practical application of mass communication technologies in the socio-political sphere of society and information relations.

The skills of scientific communication, in particular in the formation of the scientific competence of future philosophers, are defined as the ability to present thoughts and scientific ideas by verbal means of communication and in writing. Given the current processes of development of Internet technologies and virtual reality, the attention of students is drawn to the importance of social networks for communication, and dissemination of various content of everyday, political, private, and other aspects. In the course of studying the course, master's students majoring in Philosophy should be taught the importance of developing alternative and additional communication, in particular, that social interaction is impossible without communication as a social activity. Therefore, the practical aspect of using such means of communication is extremely relevant. Future philosophers should master the key categories of the course «Theory and Practice of Communication» (the concept of communication skills, personal communication skills, communication barriers, speech culture, etc.) It is concluded that the professional communication of a philosopher is a crucial component of his/her professional and personal development and one of the ways of forming the professional identity of a Master of Philosophy, which is provided by a number of opportunities that have been created at the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University.

Keywords: *future philosophers, communication theory, communication practice, scientific communication, game communication, everyday communication, additional communication, master's degree students, educational and professional program.*

Надійшла до редакції 02.02.2024 р.